

DL: 159431

Milieuzorgsysteem

Plan van aanpak 2000

20 maart 2000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Adviesdienst Verkeer en Vervoer

Rijkswaterstaat
Adviesdienst Verkeer en Vervoer
Bureau Dokumentatie
Postbus 1031
3000 BA Rotterdam

D1321-2

De Adviesdienst Verkeer en Vervoer AVV
is één van de specialistische diensten
van het Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
van het ministerie van Verkeer en Waterstaat.
De dienst werkt voor het ministerie en in opdracht daarvan
ook voor andere overheden.
AVV zorgt voor deskundige en tijdige inbreng van kennis
bij de ontwikkeling en uitvoering van het rijksbeleid
voor het verplaatsen van personen en goederen.

Bestellen

Adviesdienst Verkeer en Vervoer
Service Desk
telefoon 045-560 52 00

Uitlenen van rapporten

Adviesdienst Verkeer en Vervoer
Bibliotheek
telefoon 010-282 56 08

Internet www.rws-avv.nl

Milieuzorgsysteem

Plan van aanpak 2000

20 maart 2000

1 Inleiding 4

2 Wat is milieuzorgsysteem 5

2.1 Milieuzorgsysteem 5

2.2 Bedrijfszorgsysteem 6

3 Hoe te komen tot een structurele aanpak 7

3.1 Stappenplan 7

4 Thema's en uitwerking 9

4.1 Ingevoerde maatregelen 9

4.2 thema's 9

4.3 Aanpak 10

4.4 Uitwerking 10

5 Conclusie 11

Bijlagen

Bijlage 1.1 12

Bijlage 1.2 13

1 Inleiding

De laatste twee decennia is het milieubewustzijn in Nederland sterk toegenomen. In deze periode verschenen enkele rapporten als 'Limits to growth' (Club van Rome, 1972) en 'Zorgen voor morgen' (RIVM, 1988), waarin op diverse wijzen de verontrusting werd uitgesproken over de verslechterende milieu-omstandigheden. Hierin ligt de nadruk op de relatie tussen het energieverbruik, de uitstoot van verbrandingsgassen en hun effecten voor het milieu in de vorm van het broeikaseffect en verzuring.

Inmiddels zijn we vele jaren verder en is energiebesparing, als onderdeel van het totale milieubeleid, een vast onderdeel geworden van het overheidsbeleid te weten het Energie-Efficiencyprogramma-Rijkshuisvesting (EER). Iedereen is het er wel over eens dat we zuinig moeten zijn op onze leefomgeving, met natuur en milieu en op de schaarse energiebronnen. Allemaal zaken die we nu niet meer als vanzelfsprekend zijn, maar als kostbaarheden waar we zuinig en duurzaam mee om moeten gaan.

Teneinde deze doelstellingen te realiseren is enerzijds door de overheid veel nieuwe regelgeving ontwikkeld, anderzijds is door het bedrijfsleven op divers gebied het voortouw genomen door zelf energiebeheer als onderdeel van het bedrijfsmanagement op te nemen. Soms gaat energiebeheer echter niet verder dan de aanschaf van zuiniger verlichting of een nieuw zuinigere kopieermachine. Hierbij wordt niet gedacht aan het opleiden/ opvoeden van het personeel. Het slagen van een energie/ milieubesparing hangt sterk af van de welwillendheid van het management en personeel.

Vaak wordt alleen aandacht besteed aan interne milieuzorg, dat wil zeggen: de milieuzorg op kantoor, zoals afvalpreventie en gebruik van milieuvriendelijke producten. Dit wordt veelal onder de aandacht gebracht door kort lopende acties. Deze acties zijn ter bevordering van het milieubewust zijn van de medewerkers. De korte acties zorgen er echter voor dat de medewerkers snel terug vallen in hun oude gewoontes. Het streven is daarom om te zorgen voor een structurele aanpak. Deze structurele aanpak is van belang om zo te trachten de cultuurverandering als langdurig en op den duur blijvend te maken. In deze context kan worden afgevraagd hoe gekomen kan worden tot een structurele en doelbewuste inbedding van een milieuzorgsysteem bij de medewerkers van de adviesdienst verkeer en vervoer (AVV) middels een gedragsbeïnvloeding?

Inmiddels is er al een start gemaakt teneinde dit op te lossen. Er zijn hierom al een aantal activiteiten ingevoerd te weten: Water besparende perlatoren geplaatst, invoering van gescheiden afval verzamelen en het aanstellen en opleiden van een milieucoördinator en energiebeheerder.

Hoe dit verder binnen de AVV bewerkstelligd kan gaan worden zal in dit rapport behandeld worden. In hoofdstuk 1 zal eerst behandeld gaan worden wat een milieuzorgsysteem precies is. Waarna de aanpak behandeld zal gaan worden om te komen tot een structurele oplossing. Na dit hoofdstuk zal concrete invulling gegeven worden aan het milieuzorgsysteem.

2 Wat is milieuzorgsysteem

In dit hoofdstuk zal kort ingegaan worden op wat er precies onder een milieuzorgsysteem wordt verstaan. Tevens wordt er gekeken aan welke voorwaarden zal moeten worden voldaan voordat een succesvolle invoering en functioneren van een milieuzorgsysteem gewaarborgd kan worden.

2.1 Milieuzorgsysteem

Een milieuzorgsysteem is het geheel aan voorzieningen in een bedrijf dat gericht is op het krijgen van inzicht, het beheersen van en waar mogelijk het verminderen van de nadelige beïnvloeding van het milieu door bedrijfsactiviteiten. In andere woorden wil dit dus zeggen een systeem wat binnen een bedrijf werkzaam is om te helpen om de milieuproblematiek op te lossen. De voorzieningen van het milieuzorgsysteem dienen als hulpmiddel om milieurisico's te onderkennen en stellen de medewerkers instaat verantwoord hiermee om te gaan.

Wil het milieuzorgsysteem goed functioneren zijn de volgende punten van wezenlijk belang:

- Commitment Management;
- Een duidelijke visie;
- Het besef van milieuzorg in alle gelederen van de organisatie;
- De beschikbaarheid van middelen, tijd en mens uren;
- Zorgvuldige afstemming met andere zorggebieden (zie volgende paragraaf);

Verder bestaat het milieuzorgsysteem uit plannen, uitvoeren en controleren. Door de gemeten procesuitkomsten te vergelijken met de geplande norm, kan bij sterke afwijking worden bij gestuurd door middel van informatie richting de organisatie.

Om het milieuzorgsysteem een duidelijke plaats binnen AVV te geven en het personeel extra te motiveren zal de stafafdeling FM moeten fungeren als rolmodel voor de overige afdelingen en personeel. Hier word bedoeld op het feit dat FM zich duidelijk zal moeten profileren als een milieuvriendelijke afdeling en zo te streven naar een algehele acceptatie en commitment van het milieuzorgsysteem binnen AVV. Wel dient in ogenschouw gehouden te worden dat milieu een algemene verantwoordelijkheid is en alle medewerkers dus actief deel zullen moeten nemen.

Ook de ingehuurde facilitaire diensten binnen AVV, zoals schoonmaakbedrijven en catering, zijn bepalend voor de milieuvriendelijkheid van de totale bedrijfsvoering. Deze bedrijven werken op contractbasis en worden in beginsel niet beïnvloed door het interne milieuzorgsysteem. Om de milieuvriendelijkheid van het totale bedrijf te bevorderen, moet ook binnen deze facilitaire diensten de aandacht op milieuzorgsysteem gevestigd worden, door dit in het contract op te laten nemen.

2.2 Bedrijfszorgsysteem

Naast het milieuzorgsysteem zijn er in een bedrijf meerderen zorgsystemen, zoals; Kwaliteitszorg, veiligheidszorg en ARBO-zorg. Om te zorgen dat al deze systemen diep verankerd geraken in de organisatie valt aan te bevelen om al deze systemen te integreren in één volledig systeem namelijk het bedrijfszorgplan. Tevens valt aan te bevelen om voor de sturing en begeleiding van het bedrijfszorgsysteem een centrale KAM- medewerker (Kwaliteit, Arbo en Milieu) aan te stellen. Voor de toekomst zal dan ook gestreefd worden naar één alles omvattend bedrijfszorgsysteem.

3 Hoe te komen tot een structurele aanpak

Om te komen tot een structurele aanpak zal er aan een aantal voorwaarden moeten worden voldaan. In dit hoofdstuk zal kort worden ingegaan op de verschillende activiteiten die zullen moeten gebeuren voor een structurele oplossing.

3.1 Stappenplan

Volgens het stappenplan van dr. Evers¹ zullen een aantal stappen genomen moeten worden alvorens er sprake kan zijn van een structurele aanpak. Een aantal van deze stappen zijn reeds genomen maar zullen om een algeheel beeld te scheppen toch genoemd worden.

- Fase 1 Vooronderzoek door NOVEM (gerealiseerd mei 1997);
- Fase 2 Analyse van milieuknelpunten (gerealiseerd april 1999);
- Fase 3 Formuleren van het milieubeleid (gerealiseerd Juli 1999);
- Fase 4 Opstellen van het milieu-actie plan;
- Fase 5 Ontwerpen, invoeren en beheren van het milieuzorgsysteem;
- Fase 6 Evaluatie, bijstelling en terugkoppeling naar medewerkers.

De stappen 1 tot en met 3 zijn al reeds genomen. Toch zullen ze nog even kort behandeld worden, wat hieronder zal volgen.

Bij stap 1 is er kort gekeken en onderzocht welke plaats het milieuzorgsysteem moet gaan innemen in het bedrijf. Hieruit is gebleken dat het op dit moment een lage prioriteit factor heeft. In de toekomst zal getracht gaan worden om de medewerkers door middel van het milieuzorgsysteem bewust te maken van de milieubelastende activiteiten die zij nemen tijdens de uitvoering van hun taken. Naast de bewustwording zal gestreefd worden om de medewerkers te bewegen om deze activiteiten zo efficiënt mogelijk te laten verlopen. Dat wil dus zeggen om tijdens hun werkzaamheden het milieu zo min mogelijk te belasten.

In fase 2 is gekeken naar de risico's in de huidige werkomgeving en welke milieuknelpunten zich op dit moment voordoen ten gevolge van de bedrijfsvoering. Dit zijn dus de punten waar aandacht aanbesteed moet gaan worden. Zoals papier gebruik, energie besparingen, toner gebruik, afvalscheiding, watergebruik en klimaatbeheersing.

Na deze twee stappen is er een beleid geformuleerd. Hierin zijn de doelen omschreven ten aanzien van het aspect milieu. Dit beleid heeft geleid tot de volgende acties:

1. Projectplan in Informatie voorziening (februari 1999);
2. Nota Milieuzorgplan (maart 1999);
3. Beleidsverklaring (juli 1999);
4. Werkplan Energie Energiebeheer (juli 1999);
5. Haalbaarheidsstudie economische Milieuzorg uitgevoerd door Springtime (Augustus 1999);
6. Visualisatie van milieuzorg uitgevoerd door Springtime (maart 2000),

¹ Dr. C.W. A. Evers; Milieumanagement in stappen, Kluwer Bedrijfswetenschappen; Deventer; 1991.

Op basis van deze resultaten is een activiteiten lijst gemaakt met mogelijkheden voor het actie plan. Welke te vinden zijn in het volgende hoofdstuk. In stap 5 zullen de verschillende thema's verder worden uitgewerkt en zal er een concrete invulling worden gegeven aan het thema. Tevens zal in deze fase gekeken moeten worden hoe de medewerkers gemotiveerd kunnen gaan worden. Hierbij zal de communicatie een zeer belangrijke rol gaan spelen. Bij stap 6 zullen de resultaten worden geëvalueerd, eventueel kan er bijstelling plaatsvinden van de doelen, thema's en herformuleren van het milieuzorgbeleid. Daarnaast is de terugkoppeling van informatie naar de medewerkers erg belangrijk omdat zo de aandacht en motivering rond de behaalde resultaten vast gehouden kan worden en gebruikt voor vervolg thema's.

4 Thema's en uitwerking

In dit hoofdstuk zullen achtereenvolgens eerst de reeds ingevoerde maatregelen aan de orde komen. Waarna de verschillende thema's voor de toekomst benoemd worden. Hierna zal de aanpak van de communicatie en zal de uitwerking van de introductie en het thema Print assistent beschreven worden. Dit zijn de enige uitgewerkte thema's voor de korte termijn.

4.1 Ingevoerde maatregelen

Hieronder zal een opsomming plaats vinden van de reeds ingevoerde maatregelen.

- Oud-papier doos voor de medewerkers;
- Decentraal opgestelde papier clico's;
- Afvalbak voor plastic bekertjes;
- Dubbelzijdige kopieer mogelijkheden;
- Inkoop beleid beter afgestemd op milieu;
- Materialen afvoeren naar Dienst Domeinen;
- Chemische box;
- Water besparende perlators aangebracht.

4.2 thema's

Papier

- Print-assistent (dubbelzijdige printen);
- Dubbelzijdig kopiëren;
- Gebruik van kringloop papier (verantwoordelijkheid bij inkoop);
- Gebruik E-mail zonder uitprinten (concepten via E-mail).

Energie

- Computer beeldschermen;
- Energiemeter;
- Licht gebruik.

Klimaatbeheersing

- Verwarming structureel op stand 3;
- Luchtbehandeling structureel op +/-.

Kantoorartikelen

- Gebruik milieuvriendelijke materialen (gebruik van navulbare pennen, stiften op waterbasis);
- Inkoop verantwoordelijkheid.

Afval

- Hernieuwen actie van inzamelen van koffiebekertjes;
- Actie inzamelen van gescheiden papier, organische en chemische afval.

Water

- Installeren van water sparende stortbakken.

4.3 Aanpak

Gekozen wordt voor een persoonlijke benadering om een gedragsverandering te weeg te brengen. Om het gewenste gedrag van de medewerkers te kunnen realiseren is sprake van een gefaseerde aanpak:

- Aandacht; Om de kantoorgebruikers aan te zetten tot het juiste gedrag ten aanzien van terugdringen van de milieubelasting zal het nodig zijn om het structureel onder de aandacht te brengen.
- Kennis; De medewerkers zullen op de hoogte worden gebracht van de mogelijkheden om milieubesparend gedrag te vertonen. Het is erg belangrijk om de noodzaak en effect van dit gedrag duidelijk te maken.
- Motivatie; Er moet vervolgens bereidheid zijn om daadwerkelijk het gewenste gedrag te vertonen.
- Handelingsperspectief; De gebruikers de mogelijkheid te geven om het gedrag te vertonen. Concreet betekent dit dat er middelen voor de uitoefening van het gewenste gedrag aanwezig zijn.
- Terugkoppeling; Onmisbaar is de terugkoppeling van de resultaten die behaald worden. Heeft er geen terugkoppeling plaats dan zal het positieve effect uit eerdere fases snel verdwijnen. Structurele aandacht is van zeer groot belang.

4.4 Uitwerking

Doordat de print-assistent gelijk met de introductie plaats vind zal deze parallel worden behandeld. Voor de aandacht is een speciale drager ontwikkeld namelijk Bounc-e. Bounc-e is speciaal ontwikkeld voor het milieuzorgsysteem binnen AVV en hij zal fungeren als een mascotte. Tijdens de start van het milieuzorgsysteem zal Bounc-e zijn intreden doen. Een speciale screensaver zal worden geïntroduceerd. Deze screensaver, waarvan Bounc-e de hoofdpersoon is, is speciaal ontwikkeld voor het milieuzorgsysteem.

Vooraf aan dit zullen er een aantal artikelen verschijnen in mediadragers van AVV. Deze artikelen zullen ook de aandacht moeten vestigen op het milieuzorgsysteem. Een eerste v.b. artikel voor de introductie is te vinden in bijlage 1. De vervolg activiteiten zullen gefaseerd worden ingevoerd. Nu de aandacht er is zal dit vast gehouden moeten worden. Daarom zal geprobeerd worden om via het mededelingen bord een aantal zaken duidelijk te maken omtrent de Print-assistent. De print-assistent zal als middel dienen voor een tweetal doelen, te weten:

- Een papier besparing van 15 % ten opzichte van het jaar 1999 (gemeten in vellen).
- Een Toner besparing van 25 % ten opzichte van het jaar 1999 (gemeten in aantallen).

De huidige situatie zal in een grafiek weergegeven worden met de norm voor 2000.(zie bijlage 2) De metingen zullen maandelijks plaatsvinden. Zo kunnen de resultaten direct gezien worden. Dit zal erg motiverend werken. In beginsel zal de noodzaak voor de besparing duidelijk gemaakt moeten worden. Het probleem besef zal voor als nog erg laag zijn. Hier zal veel aandacht aan besteed moeten worden.

Verder zal er via de invoering van een site op compas extra informatie gegeven kunnen worden. Hierbij zal gedacht worden aan verdere achtergrond informatie, zoals gevolgen van het broeikas effect voor de milieu, gevolgen van te grote afval hoeveelheden.

5 Conclusie

Te concluderen is dat de aandacht die in de huidige situatie besteed word aan het milieu minimaal is. Om dit te verbeteren word er gestreefd naar de invoering van het milieuzorgsysteem. Met behulp van dit instrument zal de beïnvloeding van het gedrag bewerkstelligt worden. Om dit zo goed mogelijk te realiseren zal er met behulp van een mascotte en billboards gewerkt gaan worden. Omdat gedragsverandering tijd vraagt zullen de vernoemde thema's de verschillende aspecten onder de aandacht brengen. De thema's die opgesteld zijn zullen elkaar aanvullen en opvolgen. Het doel is dat na de invoering en tijdens de beheersing een groot draagvlak gecreëerd word binnen AVV. Met als eindelijk hoofddoel de bewustwording onder de medewerkers vergroten ten aanzien van het milieu in de werkomgeving en de hierbij gepaard gaande milieu belastingen verminderen.

Bijlage 1.1

Introductie

Het milieu is de laatste jaren een veel besproken onderwerp. Hierdoor is in de afgelopen jaren de milieukwaliteit in vele opzichten sterk verbeterd. Helaas worden op vele terreinen de milieudoelen niet gehaald. Dit geldt met name voor de milieuproblemen rond het energieverbruik. Het gebruik van teveel energie en het gebruik van fossiele brandstoffen om deze energie op te wekken, levert een belangrijke bijdrage aan het CO₂-problematiek. Deze CO₂-problematiek heeft een belangrijk aandeel in de klimaatveranderingen wat weer het belangrijkste milieuprobleem van deze tijd is. Hiernaast is energie de motor van de samenleving. Zonder energie zal de samenleving stil gaan staan. Reden te meer om er spaarzaam mee om te gaan, omdat de voorraden niet oneindig zijn.

Om gemakkelijk deze problemen het hoofd te bieden is binnen AVV een milieuzorgsysteem opgezet. Met dit systeem zal getracht gaan worden om de bewustwording van de medewerkers te vergroten rond het milieu. Om dit te bewerkstelligen zal via de introductie van onze AVV mascotte 'Bounce-e' een aantal thema's onder de aandacht worden gebracht.

Bij de uitwerking van de thema's kan gebruik gemaakt gaan worden van een aantal media dragers welke binnen AVV al gebruikt worden voor de communicatie. (b.v. compas, AVV-berichten, verkeerspost.) Naast deze media's is er sprake van een speciaal communicatiemiddel wat voor de milieuzorg ontwikkeld is. Dit is een billboard van de AVV mascotte 'Bounce-e' waar de thema's onder de aandacht worden gebracht.

Het is wel zo dat de medewerkers worden opgeroepen actief mee te doen om de besparingen te realiseren. De medewerkers zullen bewust gemaakt worden van hun eigen verantwoordelijkheid. Hierbij zal wel gelet worden op het feit dat de medewerkers de mogelijkheid wordt geboden om zich milieuvriendelijk te gedragen. Toch is zoals al eerder gezegd de medewerker de belangrijkste factor in dit geheel. Daarom willen we nogmaals benadrukken dat de verlichting van het milieu ook de verantwoording is van een ieder op de werkplek. Een eenvoudige maar duidelijke stelling in deze context zou zijn: 'ga hier op je werkplek om met het milieu en energie zoals je thuis ook zou doen.'

Bijlage 1.2

Grafiek 1
Papierverbruik '99 en doel voor '00

Aantal vellen

